

Eeuwigheidszondag 2007

HET KONINKRIJK NABIJ

Gemeente van Christus,

‘Moet dat nou?’, vroeg iemand mij, ‘moet je nou zo’n zware en ingewikkelde tekst nemen op uitgerekend deze zondag?’ Op zich ligt de keuze van het rooster natuurlijk wel voor de hand. Het is de laatste zondag van het kerkelijke jaar – en op de *laatste zondag* zijn we traditioneel bezig met de *‘laatste dingen’*. We noemen het wel Eeuwigheidszondag of Herdenkingszondag. We zijn bezig met het einde van ons leven: de dood. Het is immers onontkoombaar voor ieder mens – we zijn sterfelijke mensen.

Maar we denken ook verder: het einde van de wereld, de toekomst van de wereld: wat gebeurt er dan? En daarom gaf vandaag het leesrooster ons de rede die Jezus hield over dat einde. Alle vier evangeliën vertellen daarover, hoewel alle vier op hun eigen manier. Wie dus het evangelie serieus wil nemen, zal ook deze woorden van Jezus moeten lezen. ‘Moet dat nou?’, was de vraag, en het antwoord is: ‘Ja, soms moet dat inderdaad’.

Het is opvallend dat christenen eigenlijk in twee groepen uiteenvallen als het gaat om dergelijk teksten. Er zijn er die met gretigheid grijpen naar deze en andere passages in de bijbel. Ze leggen de vier redes uit de vier evangeliën op elkaar en verbinden dat met het boek Openbaring en leggen daar vervolgens allemaal teksten bij uit het OT. Ze construeren een blauwdruk van de toekomst, een spoorboekje van de eindtijd, waaraan God geacht wordt zich te houden. U begrijpt wel, ik voel me daar niet bij thuis. Ik heb mij er overigens wel heel veel mee beziggehouden, ik heb zelfs 2 jaar colleges gegeven aan de Evangelische Bijbelschool in het vak ‘eschatologie’ – dat is de ‘leer van de laatste dingen’.

Van de weeromstuit is er een ander groep christenen die er zich geen raad mee weet. Ze hebben het gevoel dat je op deze manier niet kunt omgaan met de bijbel – de bijbel is geen puzzelboek, maar een verhalenboek! -, maar ze weten ook niet meteen hoe je het dan wel moet lezen. En daarom vermijden ze de teksten over het einde liever. Het brengt hen in verlegenheid. Onder deze groep vinden we trouwens niet de minsten. De grote Reformator Johannes Calvijn schreef op alle Bijbelboeken een gedegen commentaar, maar niet op Openbaring en ook niet op het tweede deel van Ezechiël... en wel juist om deze reden!

Nu is dat niet zo gek natuurlijk. Als de bijbel spreekt over de toekomst dan spreekt ze steeds in beelden. Beelden die verwijzen naar dingen die de eerste luisteraars bekend waren. Verwijzingen naar dieren, waarvan men toen wist wat dat betekende, verwijzingen naar tekens die wij niet meer kennen, verwijzingen naar gebeurtenissen die wij niet meer kunnen vinden in de geschiedenisboeken. Wij missen veel van wat toen door iedereen als vanzelfsprekend werd gezien. Wie nu aan zijn kinderen de oudejaarsconferentie van Wim Kan laat zien, zal niet meer dan een flauwe glimlach ontdekken op hun gezichten – ze kennen de politici niet meer, de kennen de items niet meer, ze begrijpen de subtiele verwijzingen niet meer. Hetzelfde geldt voor ons begrip van deze symbolische en beeldende manier van spreken over de toekomst – het meeste ontgaat ons.

Blijft staan dat we in de bijbel verhalen tegenkomen die over de toekomst en over het einde gaan. Vandaag bijvoorbeeld, in het evangelie van Lucas. Laten we maar eens gaan lezen. Het verhaal speelt zich af in de tempel en daar is Jezus, volgens Lucas al een hele tijd. Als je terugbladert kom je terecht bij die vreemde intocht in Jeruzalem: de koning die op een ezel komt binnenrijden (19:29 vv).

Ik denk dat de moeite daar al begint, de moeite om te begrijpen wat men daarbij allemaal voelde. Aan de ene kant was er de trilling van de verwachting... zou het nu allemaal gaan gebeuren? Zou Jezus dan nu zijn Messiaschap eindelijk waar gaan maken? Zou hij orde op zaken gaan stellen en zich nu eindelijk de bevrijder betonen die de mensen destijds van een Messias verwachtten? Maar hij komt op een ezel! Je verwacht ook in onze tijd de minister-president niet op een scooter... Een ezel – een dier dat niet bepaald strijdbaarheid en zelfs niet eens Koninklijke glans uitstraalt. De mensen zullen gevoeld hebben: gaat het wel gebeuren? Drijft Jezus de spot met de verwachtingen, door op een ezel Jeruzalem binnen te rijden?

We moeten goed begrijpen dat in die dagen de lucht zinderde van de eindtijdverwachtingen. Het kon immers elk moment gebeuren: de beloofde Messias zou eindelijk de bezetter verdrijven en het land Israel weer aan de joden teruggeven. Mensen zochten naar tekenen en liepen achter elke rabbi aan die het mogelijk zou kunnen zijn. Het verzet tegen de Romeinen was dan weliswaar ondergronds, maar het broeide en er hoefde maar *iemand* op te staan met een boodschap van vrijheid en revolutie en het volk zou niet meer te houden zijn. Er waren zelfs groepen die geloofden dat het einde van de wereld nabij was. Dat alles hing in de lucht en iedereen snoof die lucht op – de discipelen en ook Jezus.

Als Jezus dan in het verhaal van Lukas ook nog eens met een zweep door de tempel gaat en de handel in offerdieren hekelt, wordt de verwachting tot een

maximum gedreven. In het begin van hoofdstuk 20 lezen we dat zenuwachtig geworden hogepriesters, schriftgeleerden en oudsten - zeg maar het hoogste gezag in kerkzaken – bij Jezus kwamen vragen om zijn legitimatie: ‘Op grond waarvan doet u al dezen dingen’... ze *moesten* het weten: is dit de van God gezonden profeet of is het de zoveelste rebel? Ze moesten het vooral weten met het oog op het volk, want dat werd hoe langer hoe onrustiger.

Het is in *deze context* dat Jezus spreekt over het einde. Zoals in onze tijd mensen uitzagen naar het laatste deel van Harry Potter – gaat hij dood of niet? -, zo wilden ze toen niets liever dan weten hoe dit zou aflopen: is hij het of is hij het niet. Komt er een bevrijding of niet? Is het eind der tijden aangebroken of niet?

Op het puntje van hun stoel zitten ze dan ook als Jezus het plotseling heeft over de tempel die zal worden afgebroken! Ze zijn er net getuige van geweest hoe de rijken overvloedig gaven in de offerkist en hoe een arme weduwe twee stuivers gaf, haar hele vermogen. Ze bewonderen de schoonheid en imposante rijkdom van de tempel als Jezus plotseling hun droom onderuit schopt: ‘Er zal een tijd komen dat er geen steen op de andere blijft!’ Dat is schrikken. Ze zouden eerder hebben verwacht, en zeker liever hebben gewild, dat hij dat had gezegd over het paleis van Pilatus en de huizen van de tollenaars.

In alle lagen van de samenleving is er een verwachting van een naderende verandering, van een revolutie, van een grote crisis. Jezus ontkent het niet, maar sluit zich aan bij die verwachting. Dat zal verderop ook blijken – wat hij beschrijft als het ‘einde der tijden’ is niet nieuw, maar is een weergave van de verwachtingen van die tijd. Je zou je kunnen afvragen wat Jezus nu had gebruikt als beeld van het einde: overstroming, vergiftiging van de zeeën, overheersing door de Islam, een atoombom, totale uitputting van de aarde...? Want dat zijn de beelden waarmee in onze tijd het naderende einde wordt gevoeld en gevreesd.

In Jezus’ tijd waren het de grote natuurverschijnselen, honger, ziekte en oorlog – dat vreesden mensen en daarmee kleedden zij hun toekomstbeelden in. Jezus gaat uit van de verwachtingen van zijn tijdgenoten. Maar hij doet er iets heel onverwachts mee. Herinnert u zich nog, dat we een paar weken geleden zagen dat het kenmerk van Lucas’ evangelie is dat hij steeds de *onverwachte wending* brengt? Dat gebeurt hier ook: als het oordeel begint, begint het bij de tempel, in ons eigen midden dus! Niet de vernietiging van de anderen, niet de vijanden die over de kling worden gejaagd, maar: wijzelf worden beproefd en tot een keuze gebracht! *Wij!*

Daar schrikken de leerlingen van – en terecht! ‘Geef ons een teken, Heer, wanneer dat gaat gebeuren’. Want dan kunnen ze zich daar op voorbereiden. ‘Ja’, zegt Jezus, ‘bereid je daar maar goed op voor’, maar hij geeft geen houvast,

geen teken. Hij zegt hen zelfs: ‘Geloof het niet als mensen zeggen: kijk daar is het en zo gaat het’. Want ze zullen komen en, inderdaad, ze zijn gekomen: mensen die schema’s bouwen, mensen die data noemen, mensen die tekenen zien... Geloof hen niet, zegt Jezus, maar let wel goed op. Wees alert en raak niet in verwarring!

En vergeet vooral niet: de ellende zal niet aan jullie voorbij gaan. Het zal allemaal wel gebeuren wat er wordt verwacht van het einde – Jezus profeteert geen nieuwe dingen -, maar de meeste van deze verwachtingen gaan buiten onszelf om! Wij denken vaak net zo: als Jezus terugkomt wordt het oordeel voltrokken aan de ongelovigen, aan onze vijanden. De eindetijd als verlengstuk van ons eigen gelijk! Nee, zegt Jezus, het begint bij onszelf en het gaat dwars door ons eigen leven. Het begint bij de tempel – je eigen heiligdom -, je zult overgeleverd worden aan synagogen en aan koningen en gouverneurs. En nog dichterbij: het zal dwars door je familie kunnen gaan. En je zult je, midden in die vreselijke tijd, zelf moeten redden door standvastigheid. Jezus spreekt over deze dingen om de leerlingen en ons te herinneren aan onze verantwoordelijkheid: hou vol, laat je niet misleiden, vertrouw op God die je zal toefluisteren wat je zeggen moet. ‘*Red je leven door standvastigheid!*’

Ik denk dat ik voor veel mensen spreek als ik zeg dat we hier moeite mee hebben. Al die voorspellingen van ellende en oordeel, dat past toch helemaal niet bij de boodschap die Jezus brengt? En dat klopt ook. Ik denk dat de vergissing ligt in het *beeld* dat we erbij hebben. Wij denken vaak dat Jezus dit voorspelt als een onafwendbaar gebeuren: zus en zo *moet* het gaan, dit en dat *moet* er allemaal gebeuren. Alsof het een plan is van de *God-achter-de-knoppen*. Maar dat is niet zo – dat wil Lukas ons niet vertellen. Jezus sluit aan bij de beelden die er zijn! Hij zegt: *als* dit alles gebeurt – en dat zal wel! – dan... Hij helpt zijn leerlingen hun verantwoordelijkheid te zien *als* het gebeurt.

En ik denk dat we er Jezus dankbaar voor kunnen zijn. Want inderdaad, na 2000 jaar christendom is er veel van deze dingen al gebeurd. De verwoesting van de tempel is een van de eerste dingen die gebeurde, maar de vervolging, de honger, de oorlogen, de overstromingen... het is allemaal realiteit, tot op de dag van vandaag. Het zijn geen dingen die God heeft gewild, het is niet een draiboek dat in de hemel klaarligt. Maar het gebeurt wel! Ook in ons eigen leven gebeurt het: de verduistering van de zon, door verlies, door pijn, door zorg. De overstromingen door eindeloze tranen, de oorlogen van tegenstrijdige gevoelens, de hongersnood van onstilbaar verlangen...

En *als* het gebeurt, *als* ook in ons eigen leven het verdriet en de pijn en de wanhoop zich melden, dan mogen we ons herinneren dat Jezus zei: ‘Zo moeten jullie ook weten, wanneer je die dingen ziet gebeuren, dat het Koninkrijk van

God nabij is'. Dat betekent niet: 'Als deze dingen gebeuren, dan ben je er bijna' – als een soort bordje op je weg waarop staat 'laatste afslag voor de hemel'... Nee, Jezus zegt: 'Als al deze dingen gebeuren, vergeet dan niet, wat je nooit moet vergeten: het Koninkrijk van God is nabij'. Dat is uiteindelijk waar Jezus ons steeds weer naar verwijst: het *Koninkrijk van God!*

Het Koninkrijk van God. Dat is niet iets dat pas aan het einde der tijden komt. Het hele evangelie gaat er over. 37 Keer zegt Jezus het in dit evangelie: 'Koninkrijk van God'. En steeds weer is Jezus' boodschap: '*Het is nabij, het is vlakbij!*' Het Koninkrijk van God is niet pas dichtbij in de eindtijd, het is *altijd* nabij! En dat, zegt Jezus, dat moet je je vooral dan herinneren als je diep in de ellende zit! Juist dan! Tegen de farizeeën zegt Jezus: 'Het Koninkrijk laat zich niet aanwijzen en je kunt niet zeggen: 'Kijk, hier is het!' of 'Daar is het!' Maar weet wel: het Koninkrijk van God ligt binnen uw bereik' (17:20/21).

En dus is het opnieuw de vraag: wat is dat dan, dat Koninkrijk van God? Het antwoord wordt gegeven in het hele evangelie: Het Koninkrijk van God is alles waar Jezus voor staat, wat hij heeft gezegd en heeft gedaan. Het is een manier van omgaan met mensen (denk aan de zaligsprekingen), het is een manier van omgaan met onze spullen en ons geld (denk aan de Bergrede), het is een manier van ontvangen en luisteren (denk aan de kinderen die bij Jezus werden gebracht), het is al met al een manier van leven! Zo radicaal leven dat zichtbaar wordt dat God Koning is – dat is Koninkrijk van God. En dat is altijd nabij, omdat je altijd, op elk moment in je leven de mogelijkheid hebt om daarvoor te kiezen, om dat te gaan doen! Zo dichtbij is het: één stap, één keuze!

Vandaag staan we stil bij de dood. We gedenken hen die van ons zijn heengegaan. We denken aan hen die de dood nabij zijn. We denken misschien zelfs aan onze eigen dood – *memento mori*. Het kan een dag zijn van verdriet en pijn of van angst en zorg... Vandaag horen we het Jezus zeggen: '*Zo moeten jullie ook weten, wanneer deze dingen gebeuren, dat het Koninkrijk van God nabij is*'. Ook nu, ook vandaag is het Koninkrijk van God nabij. Eén stap, één keuze! Laat het daarom ook een dag zijn van een keuze – de keuze voor... het *leven*, de keuze voor een *ander* leven – *het Koninkrijk van God*.

Amen